

Dámar náttúruna og fólkið í Føroyum

DAGFINN OLSEN

Willi Gohl er kendur í Føroyum. Einar 20 ferðir hevur hann verið her og ofta hevur hann stjórnað føroyskum kórum. Honum dámar væl í Føroyum. Honum dámar fólkið og náttúruna og samband hansara við Føroyar kom eisini í lag, sum vinalag við føroyingar, tá hann og konan framfóru í Føroyum. Eisini hevur eitt nú Havnarkórið við Ólavi Hátún verið uttanlanda í samband við samskipti við Gohl.

Hann metir, at fólki í skandinavisku londunum dámar væl at hoyra føroyingar og at hoyra og síggja føroyska dansin.

Villi Gohl er úr sveis og er 73 ára gamal. Í nøkur ár undirvísti hann á einum lærarskúla, var síðani í 27 ár rektari á einum tónleikaskúla og síðani hevur hann verið kór- og orkestruleiðari í friðari vinnu. Mesta virksemin hansara hevur verið í Týsklandi, men eisini t.d. í Fraklandi og Luxemburg.

Í vikuskiftinum

Tá hann fylti 70 ár, gavst hann við kóri sínum og nú er tað undantak, at hann tekur uppgávur á seg. Sostatt má metast sum heppi, at føroyingar nú hava møguleika hoyra Messias, við Villi Gohl sum leiðara.

Í vikuskiftinum stjórnar hann Messias hjá Händel í Norðurlandahúsinum. Hann hevur ikki stjórnað júst hesum áður, men kennir tað annars væl og kennir eisini sera væl verkini hjá Händel. Eisini metir hann tað vera ein fyrimunur, at verkið fyrri okkurt um 2 árum síðani varð framført í Føroyum og at sangararnir tí hava sungið tað áður.

Føroysku sangararnir eru væl fyrri, metir Gohl. Hann er vanur við at arbeiða við sangarum, ið ikki eru yrkissangarar, men sum tó hava eitt ávíst stöði. Hetta metir hann eisini vera galdandi fyrri føroysku sangararnar, ið hann metir sum góðar sangarar.

At tey, ið hava tónleikin sum yrki, leita sær uttanlands, metir Villi Gohl ikki sum nakað ringt ella keðil-

igt. Tað er neyðugt hjá føroyingum, um teir skulu fáa undirvísing á høgum stöði. Eisini er gott at koma burtur og uppliva aðrar sangarar og onnur umhvørvi. Men sjálvsagt skuldu hesi fólk einaferð komið aftur til Føroya, heldur Gohl.

Heldur ikki er nakað veruligt operahús ella sjónleikahús, teatur, og tessvegna er neyðugt at leita sær aðrastaðir at uppliva slíkt, heldur Gohl, sum tað heldur sera nógv av Norðurlandahúsinum, har ljómurinn er góður og eisini metir hann hetta at vera eitt væl virkandi hús, hvat viðvíkur fyriskipan og virki.

Veðrið

Veðrið í Føroyum er serstakt, heldur Gohl. Einu løtuna vakurt, fyrri síðani at vera myrkt og keðiligt. Hann avvísir ikki, at hetta hoyrist aftur í føroyskum tónleiki og hjá sangarunum. Spannandi verður at vita, hvat Gohl fær burtúr sangarunum.

Tá tey vandu hóskvöldið viðmerkti ein troystur Villi Gohl eftir venjing, at enn

Villi Gohl heldur nógv av føroysku náttúruni og fólkinum. Hann hevur verið einar tjúgu ferðir í Føroyum og samband hansara við Føroyar kom eisini í lag, sum vinalag við føroyingar, tá hann og konan framfóru í Føroyum.

vóru nakrir metrar á mál, hóast tað fyrri ókøna oyra ljómaði vakurt.

Stuttligt at fylgja venjingini eina løtu og síggja, hvussu høgt hesin maður gekk uppí sitt starv. Tað var sum var einki uttanum hann í hesi løtu og einki annað í huganum enn at fáa tónarnar á pláss.

Og stuttligt var eisini at síggja hvussu væl og skemtiligt luttakararnir høvdu tað, tá hann við málandi keipum greiddi frá, at nú var ikki á rættari leið, tí nú ljómaði, sum gleið bilurin í koblingini...

Óivað eydnast honum at skapa eina góða framförslu í vikuskiftinum.

Oratoriið MESSIAS

Sum áður nevnt var operan tann tónlistagrein, sum í hansara bestu manndómsárum lá Händel fremst í sinni, og á hesum øki skapti hann fjøld av tónaverkum, sum bóru av øllum, sum samtiðin hevði at bjóða.

Kortini eru tað ikki hansara operur, sum eftirtíðin mest minnst G. Fr. Händel fyrri, heldur er tað onnur dramatisk tónlistargrein, sum hevur tryggt honum sess millum teir mætastu í tónleikasøguni: oratorini.

Eisini her stóð vøggan á ítalskari grund. Oratorium var heitið á teim bíðisalum («ora» hevur við bøn at gera), har fólk komu saman til uppbyggiligar fundir í teirri katólsku mótreformatorisku tíðini.

Vit eru her stódd afturi í 16. öld, tá ið kórsangur meira enn nakað myndaði tónlistina.

Sangur var eisini tyðandi tattu á hesum oratoriu-møtum, har bíbilski evni í musikaliskari íklæðing vóru aðalinnihaldið - ofta so at kór sínámillum bóru fram samrøður eitt nú millum Gud og sálina, millum himmal og helviti o.s.fr. Um 1600 var monodiin, einsongurin, komin fyrri seg sum mótspæl móti teim tungu og fløkjasligu kórsatsum, har orðið mest sum hvørur í einum meldri av tónum. Í samskipti millum kórsang, solosang og instrumentalan tónleik, sum um hetta mundið var við at loysa seg frá tí vokala, mentust nú javnbjóðis tær báðar dramatisku tónlistargreinar opera og oratorium.

Fremstur innan upprunnaliga latínska oratoriheimin var ítaliamaðurin Giacomo Carissimi, men hann, sum gav oratorium nýggja megi og livilíkindi í øldir fram eftir, var dramatikarin fram um allar innan kirkjutónleikin: Georg Friedrich Händel.

Händel var sálarliga, likamliga og figgarliga heilt niðurlundirkominn, tá ið hann í 1941 fekk fíblástur til sítt lívsins tónleikaavrek: MESSIAS. Í bókini »Stjørnuløtur mannaætternar« (»Sternstunden der Menschheit«) skrivur eysturrisks rithøvundarin Stefan Zweig hugtakandi um, hvussu hann á søguligum grundarlag fímyndar sær tað, tá ið Händel úr myrkasta vónloysi og raktur av heljarsótt reis aftur til nýtt lív og nýggja skapan. Saman við tilvitnani um, at thonium so at siga av deyðastrá var unnað lív av nýggjum, skuldi tað ikki minni vera tann bíbliutekstur, sum kom honum upp í hendur frá skaldavinninum Jennens, ið lyftu hann upp til slíka skapanarlaga styrki og slíkan listarligan eldhuga, at mannasøgan neyvan kennir annað slíkt dømi. Longu fyrstu orðini »Comfort ye, my people« - »Havið

treysti, fólk mitt« - hugfangaðu viðkvæma sinnið, og eftir bert trimum vikum skapaði og skrivaði Händel hesa perlurøð av kórsatsum, arium og instrumentalsatsum - ikki færri enn 53 partar - sum, um alt verður framfært, taka væl út í triðja tíman at framføra. Händel hevði, sum slíkt, sínar øvunda- og mótsøðumenn í London, plágaður og forfylgdur sum hann eisini var av sínum nasku kreditorum. Kanska var tað orsökini til, at hann leitaði til sínar sínar í Írlandi at fáa framført hetta sítt nýggja megnarverk. Hvussu va rog ikki, 13. apríl í 1942 varð frumframförsalan í frska høvudsstaðnum Dublin. Longu undir venjing frættist um hetta glæsiga verkið hjá meistaranum Händel, sum var í umbúna, og bíðirøðin var stór á framförslugneinum. Hugtakin sátu fólk eisini frá fyrst til seinast, og tá ið máttmikla Halleluja-kórið ljómaði á fyrsta sinni út í rúmið reistust fólk í sinnsligum ovur-rúsi. Og í øll hesi farnu hálvttriðja hundrað árin hevur hendan síðvenjan hildið sær í Onglandi og aðrastaðir við, at fólk reistast, tá ið Halleluja-kórið verður sungið.

Ein kann spyrja seg, hvat tað er í hesum verki, sum soleiðis framhaldandi hugtekur. Uttan iva er her fyrst at taka fram fíblásturin vegna tær serligu umstøðurnar hjá tónaskaldinum, hetta at hann av deyðans gátt vaknar aftur til nýtt lív og til áræði av nýggjum. Annað er um sjálvan bygnadina í listarverkinum at røða. Í operuni upplivir tú listarverkið bæði gjøgnum eyga og oyra - leikfullur, leikbúni og leikur mynda her heildina saman við tí sungna og spæla. Í kirkju-

liga oratorinum er tað tónleikurin eina, sum ber frásøgn og innihaldi upp.

Händel hevði her almikið at oysa av. Hann eins og aðrir listarligr stórmeistarar bygd á fortíð so væl sum á samtið. Men ongantíð fekk konventionin hald á hesum kvæma og fjøltáttu lista-manni. Í hansara skapanarverki møta tær tann ríka norðurtýska kórpolyfoniin - hesir máttmiklu, skiftandi spenningsbogarnir - teir lættaru homofonu satsirnir, ítalska bel-cantoið - lögini sum beinanvegin fanga og frøa oyrað - og ikki minst setti tann enska kórtraditionin tann dóm á hansara tónleik, sum vakti og hutók tann bretska áhoyraran. Tað, sum eisini gjørdi sítt til, at oratoriiir Händels kundu taka við, har sum hansara operur máttu sleppa, var tað, at hann í sínum kirkjugu verkum skrivaði tónleikin ikki til latínskar ella ítalskar, men til enskar tekstir.

Eins og nevndi ítalski oratoriameistarinn Carissimi heintaði Händel sín evni úr gamla testamenti. Nevnst kunnu oratorini Esther, Deborah, Saul, Israel í Egypt, Samson, Judas Maccag mong, mong onnur. Men í MESSIAS er tað øðrvísi. Nú snýr tað seg ikki um einstaklingar og um, hvussu eitt einstakt fólk verður loyst úr neyð og trældómi. Her er talan um alla manna-ætterna, um frelsaran sjálvan, um boðan, føding, lív, deyða og um uppreist á evsta degi.

Framförslurnar eru leygdargin kl. 19.30 og sunnudagin kl. 16.00 í Norðurlandahúsinum.

Ólavur Hátún